

Hví er **toskurin á Føroyabanka** ikki komin fyrri seg?

Meðan bæði toskurin og hýsan eru komin fyrri seg á Landgrunninum, og hýsan á Føroyabanka eisini er komin fyrri seg, stendur framvegis illa til við Bankatoskinum. Tað er ilt at siga, hví so er, men talan kann vera um eina ella fleiri av fimm ymiskum orsøkum.

PETUR STEINGRUND
fiskifrøðingur

Vanliga plaga nøgdin av toski og hýsu at fylgjast tey ymsu árinum. Hetta er galdandi fyrri tosk og hýsu á føroyska landgrunninum (Landgrunnurin) seinastu umleið 60 árinum (Mynd 1). Vit leggja til merkis, at bæði toskur og hýsa á Landgrunninum eru komin fyrri seg aftur í 2019 eftir umleið 15 sera lak ár.

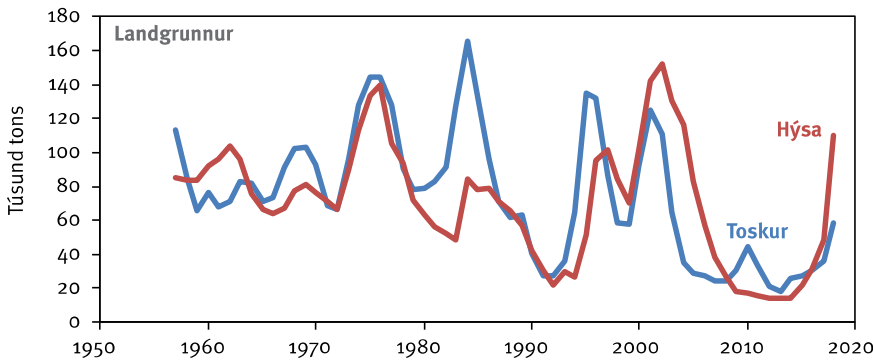
Á Føroyabanka plagur veiðan av toski og hýsu eisini at fylgjast. Og har er hýsan eisini komin fyrri seg, eins og hon er á Landgrunninum (Mynd 2). Tað var meira at fáa av hýsu á vár í 2019 í yvirlitstrolingunum enn seinastu umleið 35 árinum.

Men tað, sum fellur í eyguni, er, at toskurin á Føroyabanka ikki er komin fyrri seg (Mynd 2) og spurningurin er hví. Niðanfyrri verða nakrir móguleikar umrøddir.

Stødd á gýtingarstovni

Ein móguleiki er, at gýtingarstovnurin av toski á Føroyabanka er ov lítil til at

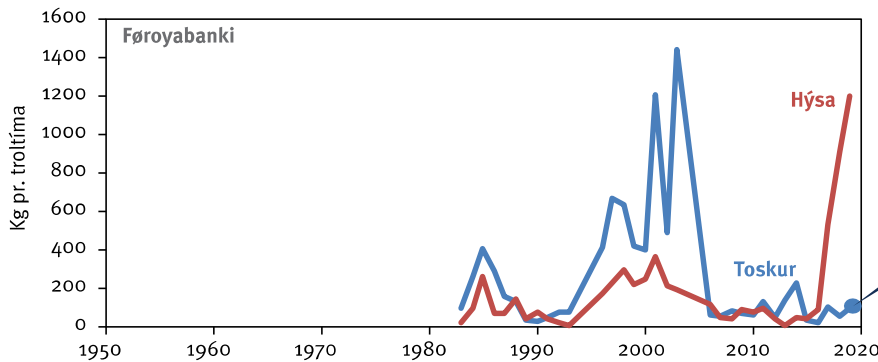
geva góða tilgongd. Tað finst eingin stovnsmeting av toski á Føroyabanka. Um vit siga, at stovnsstøddin av toski á Føroyabanka er 10% av toskinum á Landgrunninum og at minsta stovnsstødd á Landgrunninum er umleið 15.000 tons, so gevur hetta ein gýtingarstovnurin av toski á Føroyabanka á umleið 1.500 tons. Vert er at leggja til merkis, at um hvør gýtingarførur toskur í miðal vigar 10 kg, so svarar tað einans til 150 túsund toskar. Havandi í huga tann stóra egg- og larvudeyðan, er ikki óhugsandi, at gýtingarstovnurin av toski er ov lítil til at geva góða tilgongd. Eitt, sum talar ímóti hesum er tó, at hýsan er komin fyrri seg

Mynd 1. Stødd á toska- og hýsustovninum á Landgrunninum, roknað sum tons av fiski, ið er 2 ár og eldri.

TILGONGD

Tilgongd er tað talið á fiski, ið kemur undan gýtingini hvørt árið. Sum oftast verður tilgongdin givin sum talið á fiski í tí aldri, har hann fyrri ferð vísir seg í veiðuni, roknað aftur til byrjanina av árinum.

Mynd 2. Kg pr. tíma av toska og hýsu á Føroyabanka í mars í yvirlitstrolingini hjá Magnusi Heinasyri.

Hví er Bankatoskurin ikki komin fyrri seg aftur ?

- Stødd á gýtingarstovni
- Føði
- Veiðutrýst
- Upphiting
- Kappingarneytar

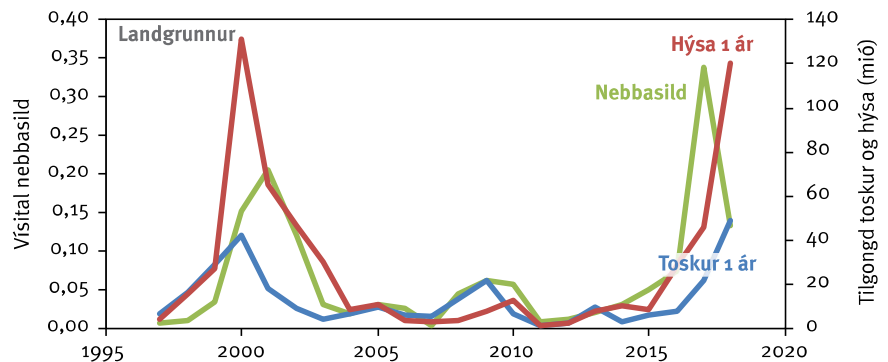
og at gýtingarstovnurin av hýsu móguliga eisini var niðri á sama lága stigi sum toskurin.

Føði

Ein annar móguleiki er, at føðin sveik. Á Landgrunninum er ávíst eitt týðiligt samband millum nøgd av nebbasild og tilgongd hjá toska og hýsu (Mynd 3). Av onkrari orsök er tilgongdin av toska og hýsu góð á Landgrunninum, tá tað er nógv til av nebbasild. Á Føroyabanka kom nebbasildin fyrri seg í 2015 (Mynd 4) og av tí at hýsustovnurin er komin fyrri seg har, má tilgongdin av hýsu hava verið góð, men einki jaligt hendi við toskinum.

Veiðutrýst

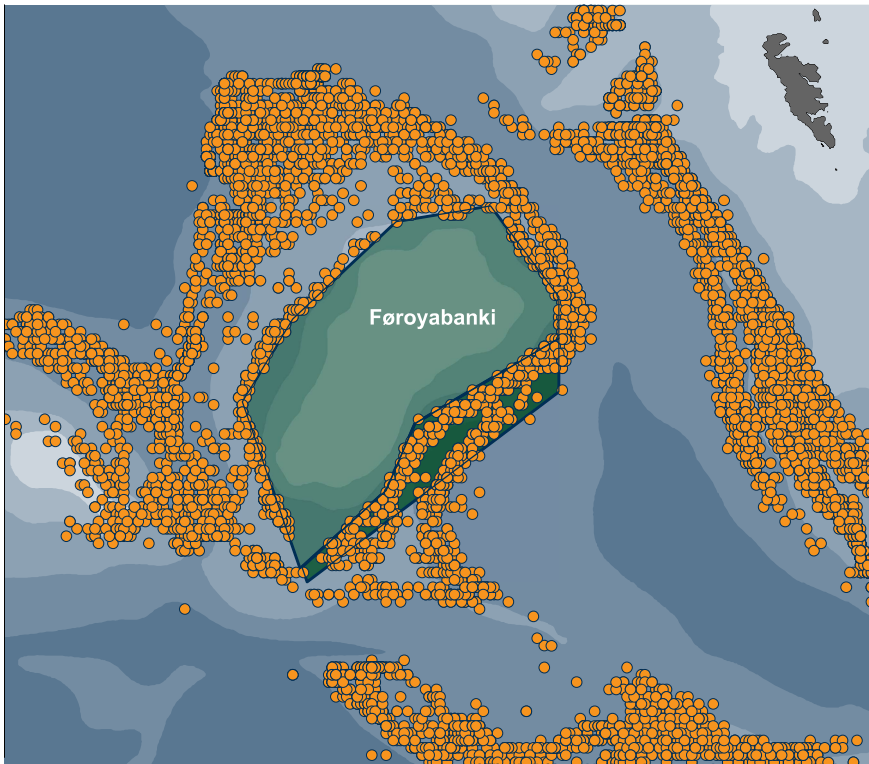
Uppaftur ein móguleiki er eitt ov stórt veiðutrýst. Hetta ljóðar kanska lægið, havandi í huga, at Føroyabanka hevur verið stongdur fyrri vinnuligari veiðu

Mynd 3. Føði (nøgd av nebbasild) samanborin við tilgongd av toska og hýsu.

Mynd 4. Nøgd av nebbasild í toska-, hýsu- og upsamagum á Føroyabanka (sum vísital).

Mynd 5. Stongdu økini á Føroyabanka og trolveiða kring Bankan. Ljósagrøna økið er fiskibannað alt árið, tó við nøkrum undantøkum. Myrkagrøna økið er fiskibannað ein part av árinum, sum er frá 1. juni til 31. august. Appelsinlittu prikkarnir, vísa byrja- og endaknattstøður hjá nøkrum trolarum, árinum 2016, 2017 og 2018. Umframt trolveiðu, fiska lína og gørn eisini kring Føroyabanka.

síðan 2009 (undantikið teir snellubátar, sum hava roynt um summarið). Hetta greinar seg soleiðis, at tað er tann grunnur parturin av Føroyabanka (grynri enn 200 m), sum er friðaður, meðan tað er loyvt at royna við trol og gørnum á djúpari vatni (Mynd 5). Um ein partur av toskinum fer niður á djúpt vatn, er hann í vanda fyri at verða veiddur, áðrenn hann nær at fara upp aftur á grunt vatn. Sjálvt ein lítil nøgd kann umboða eitt stórt veiðutrýst, um stovnurin er lítil.

Upphiting

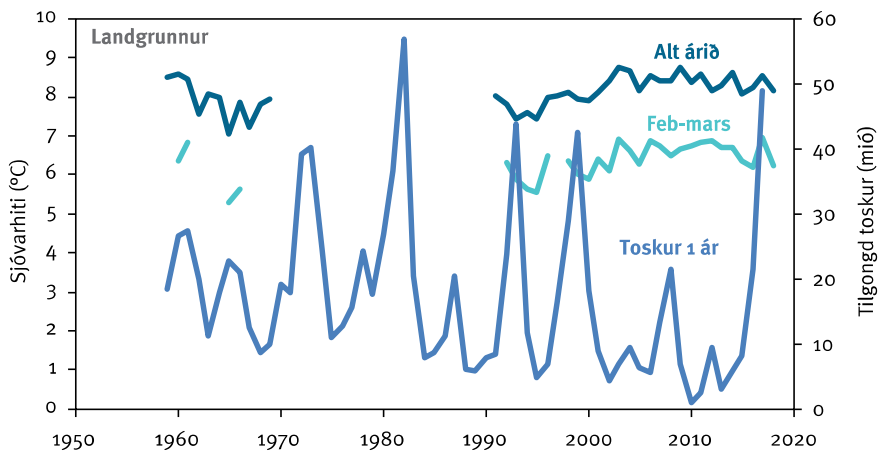
Ein annar móguleiki er upphiting av sjónum. Sum flestu kunnugt er ein støðug upphiting farin fram á Land-

grunninum síðan áttatiárinum og serliga týðiligt hevur tað verið eftir ár 2002 (Mynd 6). Fyri Føroyabanka eru ongar beinleiðis mátningar í so langt tíðarskeið, men hitin plagar at vera 1-2 stig heitari enn á Landgrunninum. Trupulleikin fyri toskin er ikki miðalhiti gjøgnum árið – tí hann er eingin trupulleiki fyri vaksnan tosk – men sjóvarhitin, tá toskurin gýtir (í mars og apríl). Í hesum sambandi er toskur eitt sindur serstakur, tí honum dámar best sjóvarhita, sum er niðan fyri 6 stig í gýtingartíðini og tað snýr

seg um yvirliving hjá toskalarvum. Í hesum sambandi er ávíst, at toskur á Landgrunninum gýtir í kaldastu støðunum, tá tað er heitt. Á Landgrunninum er sjóvarhitin í gýtingartíðini millum 6 og 7,5 stig, meðan sjóvarhitin á Føroyabanka er millum 7,5 og 8,5 stig. Hýsa toli heitari sjógv í gýtingartíðini og kanska er hetta tað, sum ger, at hýsan er komin fyri seg á Føroyabanka, men ikki toskurin. Um hetta er rætt, eru vónirnar fyri einum framtíðar fiskiskapi eftir toski á Føroyabanka ikki góðar. Nevnast kann eisini, at granskarar úti í heimi bera ótta fyri, at

Hýsa toli heitari sjógv í gýtingartíðini og kanska er hetta tað, sum ger, at hýsan er komin fyri seg á Føroyabanka, men ikki toskurin

Mynd 6. Sjóvarhitin á Landgrunninum alt árið og í februar-mars, og tilgongd hjá toski á Landgrunninum.

toskurin í Norðsjónum og kring bretsku oyggjarnar kemur at verða fyrri somu lagnu. Tað er kortini vert at hava í huga, at tað ikki er so greitt neiligt samband millum sjóvarhitin í februar-mars og tilgongd hjá toski á Landgrunninum (Mynd 6).

Nøgd av kappingarneytum

Kanska er støðan ikki heilt so døpur. Sjóvarhitin í 1940-50 og umleið 1960 var bert umleið eitt hálv stig kaldari enn seinastu fáu árinum (Mynd 6) og tá var einki hóttafall í toskinum á Føroyabanka tað vit vita um. Tá var stovnurin av toski á Føroyabanka óivað nógv størri enn nú og ábendingar eru um, at ein stórir gýtingarstovnur er førur fyrri at geva hampuliga góða tilgongd, hóast náttúru-

umstøðurnar eru vánaligar. Orsøkin til tað kann vera tað stóra talið av eggum og larvum, og at í minsta lagi nakrar larvur yvirliva til vaksnan fisk. Í øðrum lagi etur tann vaksni toskurin annan fisk, sum møguliga kappast við toskayngulin ella ungfiskin um føði og pláss. Um toskurin kemur fyrri seg á Føroyabanka er tí neyðugt at halda toskinum á einum høgum stigi, fyrri at hann ikki aftur fer niður í einki.

Ymiskir møguleikar

Samantikið er einki greitt svar upp á spurningin, hví toskurin á Føroyabanka ikki er komin fyrri seg aftur. Tað eru fleiri

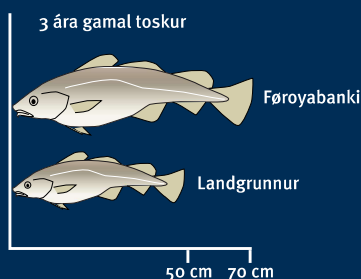
møguleikar: ov lítil gýtingarstovnur, ov lítið av góðari føði (nebbasild), ov stórt veiðutrýst, ov heitur sjógvur undir gýting ella ov nógvir kappingarneytar (vegna ov lítlan toskastovnur,

Mynd 2). Vónandi fæst svar upp á hesar spurningar í framtíðini. Tað er eisini vert at hava í huga, at tað einasta, sum fiskivinnu-myndugleikarnir í Føroyum kunnu gera fyrri at fáa toskastovnin á Føroyabanka upp á føtur aftur, er at stýra veiðutrýstinum. Sjóvarhitin fáa vit í Føroyum einki gjørt við.

Tann vaksni toskurin etur annan fisk, sum møguliga kappast við toskayngulin ella ungfiskin um føði og pláss

FØROYABANKI OG BANKATOSKURIN

Føroyabanki er ein banki í ein útsynning úr Føroyum, sum er átøkur einum fjalli á havbotninum, har grynsta dýpið er umleið 95 metrar. Nógv fiskasløg eru á Føroyabanka og fleiri av teimum hava lyndi til at vaksa skjótari enn aðrar staðir í Norðuratlantshavi. Hetta er ikki minst galdandi fyrri toskun á Føroyabanka, sum er munandi longri við kynsbúning enn annar toskur í Norðuratlantshavi. Til dømis er toskur á Føroyabanka umleið 70 cm langur, tá hann er 3 ára gamal, samanborið við 50 cm fyrri tosk á Landgrunninum. Ein orsøk kann vera, at sjógvurin er heitur á Føroyabanka, men tað er eisini sannlíkt, at tað er nógv føði á Føroyabanka í mun til onnur økir.

Toskur á Føroyabanka er eyðkendur av sínum runda skapi, sínum ljósa liti, og at hann er breiður um stertin. Toskur á Føroyabanka er eisini kendur fyrri sín góða smakk og hvussu væl hann eignar seg til saltfisk og sum fesk rávøra til nútímans matstovur.

